

NETRANSPARENTNOST VLASTI U SRBIJI: NIZAK NIVO ODGOVORNOSTI I SLAB ODGOVOR NA ZAHTEVE EU

DECEMBAR 2018

This project is financed by
the European Union

Kingdom of the Netherlands

Autori: Milos Đinđić, programski menadžer i vodeći istraživač na WeBER projektu, Centar za evropske politike - CEP, Beograd
Milena Lazarević, programska direktorka i projektna menadžerka WeBER projekta, Centar za evropske politike - CEP, Beograd

Vlada Republike Srbije ne uspeva da obezbedi transparentnost svog rada. Objavljivanjem samo probranih informacija održanih sednica, gotovo je nemoguće steći uvid u sve odluke koje Vlada donosi, a pružanje informacija postaje neopravdano selektivno. Dodatno, neredovnim izveštavanjem ka javnosti o svom učinku, Vlada smanjuje mogućnost za javni nadzor nad njenim rezultatima. Slično tome, neredovno budžetsko izveštavanje doprinosi sveukupnoj slici nedovoljnog i niskokvalitetnog izveštavanja. Civilno društvo u Srbiji prepoznaje ove probleme i smatra da je donošenje odluka Vlade u znatnoj meri sakriveno od očiju javnosti. Ukoliko Vlada želi da se pridržava principa dobre vladavine, to može jedino redovnim objavljivanjem detaljnih informacija o svojim aktivnostima i rezultatima, oslobađajući prostor za slobodan javni nadzor i garantujući odgovornost za svoje postupke.

POVRATAK OSNOVAMA ILI U ČEMU JE ZNAČAJ TRANSPARENTNOSTI

Transparentnost vlasti ubraja se u osnovne činioce dobre vladavine u demokratskom društvu. U praktičnom smislu, vrednost transparentnosti ogleda se u tome da javnost *razume* postupke Vlade.¹ Šire gledano, na konceptualnom nivou, transparentnost „podrazumeva dostupnost informacija o delovanju vlade i ustanovljenim procedurama“ što omogućuje javnosti „da je drži odgovornom za postignuća u sprovođenju javnih politika i pružanju usluga.“² Na taj način, transparentnost i odgovornost vlasti čine nerazdvojive delove iste osnove na kojoj dobra vladavina počiva.

Transparentnost vlasti je i dalje zabrinjavajuća tema u Srbiji. Kao država koja nastoji da pristupi EU, Vlada Srbije se suočava s izazovom da pokaže posvećenost standardima dobre vladavine. Osim posvećenosti, potrebno je da pruži dovoljan dokaz o njihovoj adekvatnoj primeni. I dok potreba za transparentnošću nije ništa novo, analiza osnovnih zahteva transparentnosti, kao što je pružanje informacija javnosti putem interneta, ukazuje na stvaran obim izazova.

Ovaj siže se fokusira na dva međusobno povezana aspekta transparentnosti rada Vlade Srbije: na proces donošenja odluka na sednicama Vlade i na izveštavanje o njenim aktivnostima i rezultatima, uključujući i budžetsko izveštavanje. Siže služi kao podsetnik da nedovoljna transparentnost ograničava mogućnosti za javni nadzor, i stoga otvara vrata eroziji vladavine prava i drugih demokratskih standarda. Najpre, autori ukratko smeštaju transparentnost vlasti unutar opšteg konteksta procesa pristupanja EU, a zatim predstavljaju činjenice proistekle iz praćenja reforme javne uprave u okviru projekta WeBER.³ Rezultati praćenja otkrivaju da je javnost u Srbiji samo delimično informisana o odlukama, aktivnostima i postignućima Vlade uprkos spoljašnjem uslovljavanju od EU, tj. zahtevima za transparentnim procesima donošenja odluka i izveštavanja. Konačno, autori razmatraju posledice postojećih praksi Vlade, moguće razloge za njihovu istrajnost, nakon čega slede zaključci s preporukama za unapređenje transparentnosti rada Vlade i obezbeđenje svrsishodnijeg javnog nadzora.

1. Can Chen and Sukumar Ganapati, „Is Transparency the Best Disinfectant? A Meta-Analysis of the Effect of Transparency on Government Corruption“, *Open Government Partnership*, str. 3, <https://www.opengovpartnership.org/resources/transparency-best-disinfectant>.

2. *Ibid.*

3. Za više informacija o projektu WeBER i praćenju reforme javne uprave videti: www.par-monitor.org.

RASTUĆI ZAHTEVI EU ZA TRANSPARENTAN RAD VLADE

Reforma javne uprave (RJU) je postala jedna od osnovnih reformskih težnji u politici proširenja EU. Strategija proširenja Evropske unije 2014/15. prepoznaje funkcionalnu javnu upravu kao ključan preduslov demokratskog upravljanja, s obzirom da „neposredno utiče na sposobnost vlade da pruža javne usluge i podstiče konkurentnost i razvoj.“⁴ Posledično, zahtevi EU u kontekstu RJU temelje se na šest ključnih oblasti, a detaljno su obrazloženi u *Principima javne uprave*.⁵ Svaka država koja nastoji da postane članica, kao što je slučaj sa Srbijom, podleže redovnoj oceni napretka u pridržavanju ovih principa. Takođe, od 2017. godine, u okviru projekta WeBER, civilno društvo u regionu prati napredak vlada na Zapadnom Balkanu prema pomenutim principima.

Jedna od ključnih oblasti RJU, *Izrada i koordinacija javnih politika*, postavlja standarde za načine planiranja i usvajanja politika i odluka vlade, tako da doprinose društvenom boljitku i omogućuje javni nadzor. U ovom slučaju, dva principa su posebno značajna:

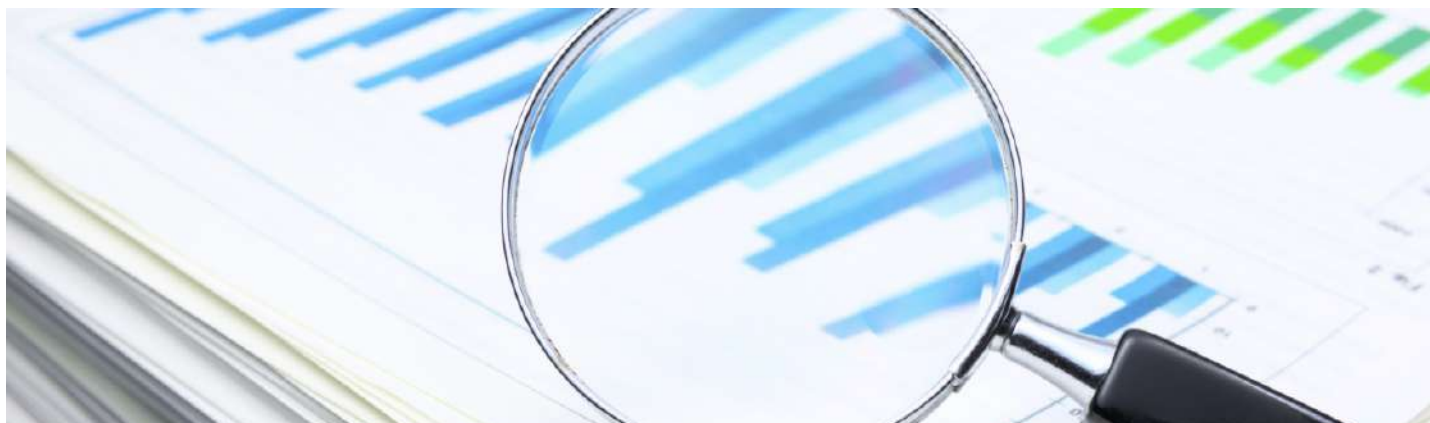
Princip 5: Redovno praćenje vladinog rada omogućava javni nadzor i obezbeđuje da je vlada u stanju da postiže svoje ciljeve

Princip 6: Vladine odluke se pripremaju na transparentan način i zasnivaju se na profesionalnom rasuđivanju administracije; obezbeđena je pravna usklađenost odluka

Štaviše, principi zahtevaju transparentno izveštavanje o državnom budžetu u delu koji se odnosi na oblast Upravljanje javnim finansijama:

Princip 5: Obezbeđeni su transparentnost budžeta i nadzor nad njim

Najskorije ocene za RJU u procesu pristupanja EU ukazuju na slab rezultat Srbije u odnosu na navedene principe. Pored primedbe da se koordinacija javnih politika, opšte uzev, „susreće s izazovima u praksi usled fokusa na formalna i proceduralna pitanja pre nego na suštinu“, Evropska komisija stavlja naglasak na izbegavanje Vlade da objavi potpune informacije o svom radu i učinku.⁶ SIGMA navodi, u svom izveštaju o praćenju RJU za 2017. godinu, da se ne objavljuju sve odluke onlajn, uključujući i tačke dnevnog reda sa sednica Vlade.⁷ Dodatno, u istom izveštaju se navodi da Vlada objavljuje svoje izveštaje sporadično i da „kada su sačinjeni, ne sadrže informacije o napretku u ostvarivanju ciljeva prema merljivim pokazateljima.“⁸ Kada je reč o budžetskom izveštavanju, i pored redovne izrade izveštaja, SIGMA ističe: „Godišnji finansijski obračun [...] prikazuje samo osnovne informacije o budžetskim alokacijama, izvršenom budžetu i razlike između njih. Ne prikazuje nikakvu analizu odstupanja, detalje o državnoj imovini ili nefinansijske informacije o učinku.“⁹ Suštinski, ovakve ocene ukazuju na slabe tačke funkcionisanja Vlade, koje se odvija nauštrb transparentnosti i mogućnosti da se njeno delovanje javno i kritički preispituje.

4. Evropska komisija, *Enlargement Strategy and Main Challenges 2014-15*, str. 4, <https://bit.ly/2DYRiPb>.

5. *Principe javne uprave razvila je SIGMA, zajednička inicijativa OECD i Evropske unije primarno finansirana od strane Evropske unije, dostupno na: https://bit.ly/2Qj0fZi*.

6. Evropska komisija, *Serbia 2018 report*, str. 9, <https://bit.ly/2HcTrEz>.

7. SIGMA, *Monitoring report Serbia, novembar 2017*, str. 41, <https://bit.ly/2zbLv4U>.

8. *Ibid.* str. 41.

9. *Ibid.*, str. 150.

NALAZI WEBER PRAĆENJA: U POTRAZI ZA TRANSPARENTNOŠĆU VLADE

Kao dopuna nalazima programa SIGMA, nezavisno praćenje RJU u okviru projekta WeBER pruža dodatnu sliku problema transparentnosti u samom centru Vlade Srbije.¹⁰ Zatvorenost njenih sednica i nepostojanje ili nizak kvalitet različitih izveštaja Vlade otkriva sistemsku prirodu manjka transparentnosti.

Nedovoljna transparentnost procesa donošenja odluka Vlade

Analiza dostupne dokumentacije i stavovi organizacija civilnog društva (OCD) pokazuju da Vlada netransparentno usvaja odluke. Za 27 sednica iz poslednjeg tromesečja 2017. godine, na zvaničnoj internet prezentaciji Vlade nema ni tačaka dnevnog reda ni zapisnika. Građani u većini slučajeva mogu da se upoznaju s nekim brojem usvojenih odluka i dokumenata, kao i sa saopštenjima. Međutim, bez tačaka dnevnog reda ili zapisnika s kojima bi dostupna dokumenta mogla da se uporede, nemoguće je utvrditi da li su objavljene odluke potpune. U određenim slučajevima uopšte ne postoje podaci o održanoj sednici, kao što se dogodilo u tri slučaja tokom posmatranog perioda (sednice broj 19, 25, i 36) gde Vlada nije učinila dostupnom niti jednu informaciju kao ni razloge za takvo postupanje (videti tabelu ispod). Propusti u objavljivanju konačnih ishoda održanih sednica jasno ocrtavaju nevoljnost Vlade da radi na način koji je otvoren prema javnosti.

Dodatno, posebna vrsta dokumenta koje Vlada usvaja – zaključci – po pravilu su javno nedostupni, tj. objavljuju se u slučajevima kada je tekstom zaključka izričito navedeno njihovo objavljivanje u Službenom glasniku. Preciznije, Vlada nije objavila nijedan zaključak usvojen na nekoj od posmatranih 27 sednica. Štaviše, javnosti nije poznato ni koliko je ovih zaključaka usvojeno, ni u koje svrhe. Ovakva praksa prikrivanja značajnih informacija od javnosti ostavlja širok prostor za usvajanje odluka štetnih po javni interes, i nad kojima se teško može sprovesti nadzor.

Pored toga, postojeća praksa objavljivanja saopštenja za medije i javnost s održanih sednica, iako neophodna u smislu potpunije transparentnosti, u maloj meri pomaže razumevanju dometa odluka koje Vlada donosi. Saopštenja se objavljuju odvojeno od materijala sa sednica, i uglavnom koriste pojednostavljen jezik kojim prenose rezultate sednica. Međutim, ona ne prate nužno svaku sednicu (videti tabelu ispod), a u pojedinim slučajevima pominju odluke (tj. usvojena dokumenta) koje nisu dostupne na sajtu Vlade. Na taj način, iako su uglavnom lako čitljiva, nedostajuća saopštenja samo doprinose oceni polovičnog i *ad hoc* objavljivanja materijala i informacija sa sednica Vlade.

10. Za celokupne rezultate praćenja RJU videti: Miloš Đinđić i Dragana Bajić, "Nacionalni PAR Monitor, Srbija 2017/2018", Centar za evropske politike - CEP, novembar 2018, <https://cep.org.rs/publications/nacionalni-par-monitor/>.

Tabela. Dostupnost materijala sa sednica Vlade održanih od 1. oktobra do 31. decembra 2017. godine

Sednica ¹¹	Datum	Dnevni red	Zapisnik	Dokumenti ¹²	Saopštenje
18	6. oktobar 2017.	X	X	✓	✓
19	Nema informacija				
20	9. oktobar 2017.	X	X	✓	✓
21	12. oktobar 2017.	X	X	✓	X
22	16. oktobar 2017.	X	X	X	✓
23	18. oktobar 2017.	X	X	✓	X
24	19. oktobar 2017.	X	X	✓	✓
25	Nema informacija				
26	26. oktobar 2017.	X	X	✓	✓
27	31. oktobar 2017.	X	X	X	✓
28	2. oktobar 2017.	X	X	✓	✓
29	9. novembar 2017.	X	X	✓	✓
30	15. novembar 2017.	X	X	✓	✓
31	20. novembar 2017.	X	X	✓	✓
32	24. novembar 2017.	X	X	✓	✓
33	29. novembar 2017.	X	X	✓	X
34	1. decembar 2017.	X	X	✓	X
35	5. decembar 2017.	X	X	✓	X
36	Nema informacija				
37	8. decembar 2017.	X	X	✓	✓
38	14. decembar 2017.	X	X	✓	✓
39	18. decembar 2017.	X	X	✓	X
40	21. decembar 2017.	X	X	✓	✓
41	25. decembar 2017.	X	X	✓	X
42	27. decembar 2017.	X	X	✓	X
43	28. decembar 2017.	X	X	✓	✓
44	29. decembar 2017.	X	X	✓	X
Total	27	0	0	22	15

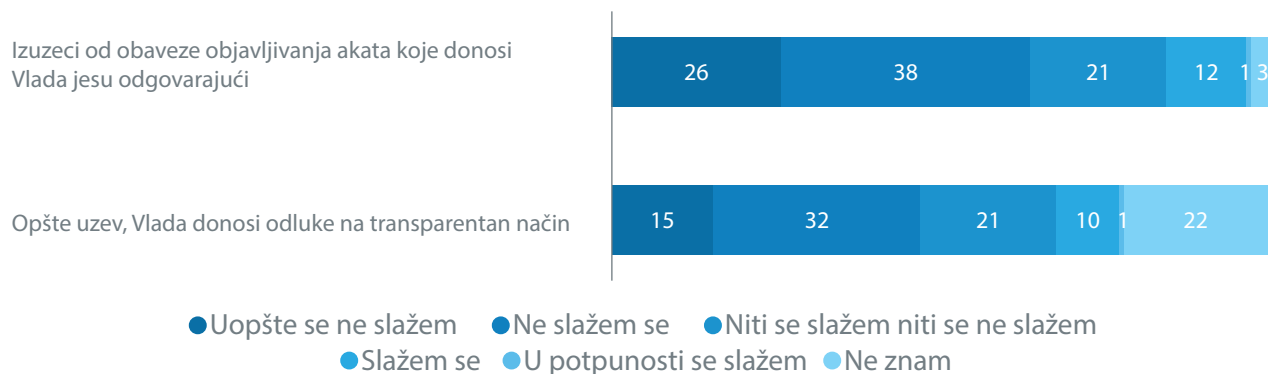
Dodatno, civilno društvo u Srbiji, kao jedna od ključnih zainteresovanih strana u procesu izrade javnih politika, izražava visoko nezadovoljstvo u odnosu na proces donošenja odluka Vlade. Rezultati istraživanja stavova OCD, koje je WeBER tim sproveo u 2018. godini, otkrivaju da se samo 13% ispitanika slaže da je, opšte uzev, ovaj proces transparentan, time potvrđujući krajnje zatvorenu praksu odlučivanja. Još manji broj ispitanika deli mišljenje da su izuzeci od zahteva za objavljivanje odluka Vlade odgovarajući.¹³ Ovako negativna percepcija potvrđuje, s jedne strane, usađenu naviku zaobilaženja transparentnog rada unutar Vlade, ali i šalje snažnu poruku o nezadovoljstvu civilnog društva njenim funkcionisanjem.

11. Arhiva sednica Vlade dostupna je na: <https://www.srbija.gov.rs/dokumenti/2430>.

12. U svim slučajevima u kojima su objavljeni dokumenti nije bilo moguće utvrditi da li je lista dokumenata potpuna. Generalni sekretarijat Vlade nije odgovorio na dva zahteva za pristup informacijama od javnog značaja poslata u cilju dobijanja dnevnih redova i zapisnika sa sednica.

13. U ispitivanju za Srbiju ukupno je učestvovalo 183 OCD, od 23. marta do 4. juna 2018. godine. Prikupljanje podataka je sprovedeno pomoću samoanketiranja na platformi SurveyMonkey (web SAQ).

GRAFIKON 1. PERCEPCIJA CIVILNOG DRUŠTVA: TRANSPARENTNOST PROCESA DONOŠENJA ODLUKA VLADE (%)

Napomena: Rezultati su zaokruženi na najbliži ceo broj. Zbog zaokruživanja, procenti možda ne izgledaju uvek tako da ukupno čine 100%, N=155.

Neredovno i nedovoljno kvalitetno izveštavanje o rezultatima Vlade

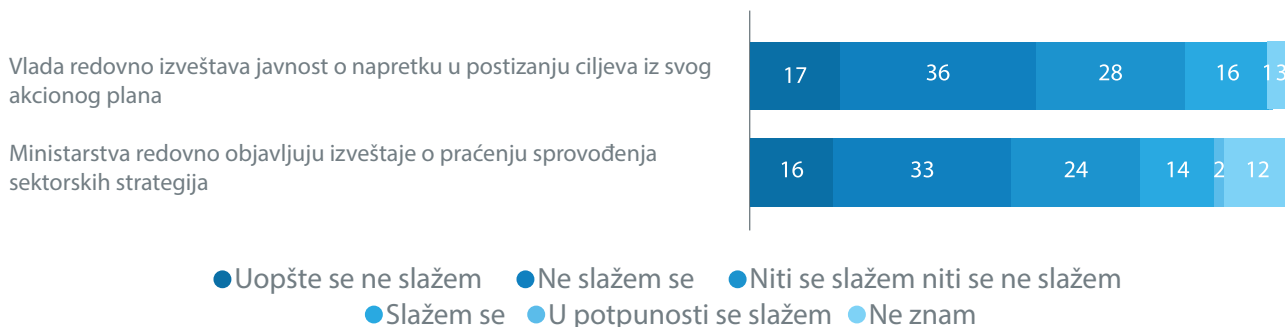
Vlada ne izveštava javnost o svojim aktivnostima i rezultatima. Izveštaji o sprovođenju godišnjeg plana rada objavljuju se sporadično, i na *ad hoc* način. Izveštaje za 2015. i 2016. godinu Vlada nije objavila na svom sajtu, dok su izveštaji za 2013. i 2014. godinu dostupni na sajtu Narodne skupštine. Takođe, Vlada propušta da objavi i informacije o sprovođenju svog višegodišnjeg programa. Akcioni plan za sprovođenje ovog programa priprema se nakon formiranja nove Vlade; međutim, do danas nije objavljen ni akcioni plan ni izveštaji o njegovom sprovođenju. Bez redovnog izveštavanja, teško je očekivati da zainteresovane strane analiziraju učinak Vlade i pozivaju je na odgovornost u slučaju neuspeha ili neostvarenih obećanja.

Istovremeno, uvid u izveštaje dostupne onlajn ukazuje na njihov nizak kvalitet. Umesto predavljanja informacija o sveukupnom učinku, tj. rezultatima Vlade kao kolegijalnog organa, ovi izveštaji čine zbirke aktivnosti pojedinačnih organa. Takođe, nedostaje diskusije o ostvarenim rezultatima za godinu na koju se odnose, a stil i jezik kojim su predstavljene informacije u ovim dokumentima ne mogu se okarakterisati kao prilagođeni za širu javnost. Posledično, čak i kada su javni, upotrebna vrednost izveštaja o radu Vlade je nedovoljna za javni nadzor nad konkretnim ostvarenjima ili neuspesima u različitim javnim politikama.

Civilno društvo takođe smatra je trenutna praksa izveštavanja neadekvatna. Naime, samo 17% OCD obuhvaćenih istraživanjem projekta WeBER veruje da Vlada redovno izveštava javnost o ostvarivanju ciljeva javnih politika, dok je apsolutna većina od 53% suprotnog viđenja. Otprilike isti udeo OCD veruje da ministarstva izveštavaju o strategijama u različitim oblastima javnih politika, a nešto ispod polovine ispitanika (49%) se ne slaže da je to slučaj. Takođe, OCD smatraju da izveštaji o planu rada Vlade zapravo ne predstavljaju smislen mehanizam za izveštavanje, budući da ovi planovi nemaju svoj osnov u nekom širem, razvojnom dokumentu, a nisu ni zasnovani na učinku niti postignućima.¹⁴ Ovakvi stavovi OCD dodatno potvrđuju da je nedostatak redovnog i kvalitetnog izveštavanja Vlade široko rasprostranjen i prepoznat problem.

14. Fokus grupa s organizacijama civilnog društva, održana 13. juna 2018. u Beogradu.

GRAFIKON 2. PERCEPCIJA CIVILNOG DRUŠTVA: PLANIRANJE I IZVEŠTAVANJE VLADE (%)

Napomena: Rezultati su zaokruženi na najbliži ceo broj. Zbog zaokruživanja, procenti možda ne izgledaju uvek tako da ukupno čine 100%, N=155

Povrh toga, izveštavanje o planskim dokumentima Vlade u vezi s integracijom u EU prati isti obrazac niske transparentnosti. Tokom analiziranog perioda, ni izveštaji o Nacionalnom planu za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije (NPAA) za 2016. godinu nisu bili dostupni javnosti, i pored njihovog redovnog objavljivanja tokom tri prethodeće godine. Upitane da li Vlada izveštava o zacrtanim prioritetima u procesu pristupanja EU, manje od jedne petine OCD je izrazilo određenu vrstu slaganja. Kada se posmatraju zajedno, ovi nalazi sugerišu da ni uslovljavanje Srbije od EU ne uspeva podstakne Vladu na adekvatno izveštavanje.

GRAFIKON 3. IZVEŠTAVANJE VLADE O PRIORITETIMA PROCESA PRISTUPANJA EU (%)

Napomena: Rezultati su zaokruženi na najbliži ceo broj. Zbog zaokruživanja, procenti možda ne izgledaju uvek tako da ukupno čine 100%, N=155

Nedovoljno transparentno izveštavanje o budžetu

Problem budžetske transparentnosti je dvostruk: prvo, nema je dovoljno s obzirom da se ne objavljuju svi izveštaji, i drugo, dostupni podaci ne dozvoljavaju uvek svrsishodan javni budžetski nadzor.

Vlada ne dostavlja javnosti potpune informacije o budžetskom trošenju i učinku. Kada se uzmu u obzir kako praksa izveštavanja tokom godine tako i završni godišnji izveštaji koje objavljuje Ministarstvo finansija, samo mesečne budžetske izveštaje karakteriše redovnost objavljivanja kroz *Bilten javnih finansija*. Ove mesečne publikacije sadrže podatke o izvršenju budžeta po različitim nivoima vlasti. Međutim, Vlada i Ministarstvo nisu objavili polugodišnje izveštaje za dve uzastopne godine koje su prethodile WeBER praćenju (za 2016. i 2017. godinu). I pored toga, jedna od udarnih činjenica tiče se godišnjeg budžetskog izveštavanja: Zakon o završnom računu budžeta Republike Srbije nije usvajan u Skupštini više od decenije; poslednji u 2002. godini. Prateći isti obrazac neredovnog i nepredvidivog objavljivanja, praksa budžetskog izveštavanja pokazuje veliku sličnost s izveštavanjem o Vladinim planskim dokumentima.

Javno dostupni budžetski izveštaji ne pomažu javnosti da razume svrhu i rezultate trošenja od strane Vlade. Analiza dostupnih izveštaja pokazuje da Ministarstvo finansija prevashodno izveštava po vrsti utroška (ekonomski rashodi kao što su transferi, donacije, subvencije itd.). Istovremeno, izveštaji retko prikazuju podatke po pojedinačnim budžetskim korisnicima ili funkcijama Vlade (na primer, obrazovanje, zaštita životne sredine, socijalna zaštita, itd.). Štaviše, budžetski izveštaji ne sadrže informacije o učinku Vlade koje bi na jednostavan način objasnile javnosti ishode i rezultate javnih politika nastale kao posledica trošenja budžeta.

KAKO DALJE: MALIM KORACIMA KA VEĆOJ TRANSPARENTNOSTI

Kao jedan od temeljnih preduslova procesa pristupanja EU, Vlada Srbije se obavezala da sprovede opsežnu reformu svoje administracije. Uprkos preuzetim obavezama i stalnom uslovljavanju od strane EU da se drži korak u ovoj reformi, transparentnost rada Vlade predstavlja istrajan izazov. Ovaj siže izlaže činjenice koje ilustruju modalitete i posledice neuspeha Vlade da obezbedi transparentnost u svom radu. Takođe, nudi i činjenično utemeljene preporuke u cilju poboljšanja aktuelnog stanja.

Sporadično i delimično objavljivanje odluka koje Vlada zvanično usvaja na sednicama otvara mogućnost za prekomernu diskreciju u njenom odlučivanju. Takva praksa otkriva stav da se usvajanje odluka na sednicama smatra procesom internog karaktera, i pokazuje neposvećenost otvorenosti i transparentnosti. S izuzetkom pravno utemeljenih i opravdanih slučajeva, netransparentne odluke zaobilaze osnovno pravo javnosti da zna i otvaraju mogućnost Vladi da slobodno pretpostavlja koja informacija je od javnog interesa.

Osim toga, Vlada neredovno i neadekvatno izveštava javnost o svojim aktivnostima i rezultatima, što smanjuje šanse zainteresovanim stranama, kao što su OCD, da prate i nadziru njen rad. Slično problemu nedovoljne dostupnosti informacija sa sednica, to upućuje na nedostatak posvećenosti i stremljenja ka većoj transparentnosti. Štaviše, neredovno izveštavanje ka javnosti govori mnogo o kulturi preuzimanja odgovornosti za rezultate unutar srpske Vlade - kulturi koju je neophodno snažno zagovarati i sistemski širiti. Loš kvalitet nekolicine objavljenih godišnjih izveštaja Vlade, u smislu manjka ključnih podataka za ocenjivanje učinka, svedoči o nedostatku takve kulture. Iako je budžetsko izveštavanje više sistematsko i javno, nedostatak godišnjeg izveštavanja i manjak kvaliteta objavljivanih informacija značajno snižavaju njihovu praktičnu vrednost. S tim u vezi, pored javne dostupnosti, gotovo podjednako značaj imaju vrsta i kvalitet informacija koje se objavljuju, s obzirom da mogu u velikoj meri uticati na njihovu upotrebu.

Stoga, kako bi se obezbedila transparentnost odlučivanja, potrebno je da Vlada:

- **Redovno objavljuje tačke dnevnog reda i zapisnike sa svake sednice, a dnevni red po mogućstvu pre održavanja sednice.** Konzistentnost i blagovremenost u objavljivanju svih materijala čini rad Vlade predvidivim i preduslov je za transparentnost procesa donošenja odluka.
- **Objavljuje saopštenja za javnost zajedno s drugim materijalima, tako da sve informacije s pojedinačne sednice mogu da se pronađu i otvore na jedinstvenom mestu.** To će olakšati pretragu dostupnih informacija o održanim sednicama.
- **Osigura da svi materijali sa svih sednica budu javno dostupni, bez izuzetka.** Izuzeci utvrđeni kroz WeBER praćenje stvaraju sumnju u motive za prikrivanje informacija s pojedinih sednica Vlade.

Kako bi se osigurala adekvatnost izveštavanja i podstakla odgovornost za data obećanja, potrebno je da Vlada:

- **Redovno objavljuje izveštaje o sprovođenju godišnjeg plana rada i akcionog plana za sprovođenje svog višegodišnjeg programa.** Potrebno je oba izveštaja objaviti na zvaničnom sajtu Vlade, i učiniti ih lako dostupnim i pristupačnim s početne strane. Objavljivanje oba izveštaja je podjednako važno za punu transparentnost i povećanje odgovornosti za aktivnosti Vlade i data obećanja.
- **Uključi u ove izveštaje opis dostignuća Vlade u celini, na način koji je prilagođen građanima.** Nakon objavljivanja izveštaja, Vlada treba da objasni ključne rezultate ili postignuća i obrazloži zašto su oni važni, na način koji je razumljiv za javnost. Upotreba kompleksnog, birokratskog stila izveštavanja podriiva mogućnost korišćenja ovih izveštaja kao javno dostupnih dokumenata.
- **Unapredi godišnje izveštavanje uključivanjem ocene postignutih rezultata u različitim oblastima javnih politika u izveštajnom periodu.** Kao deo izveštavanja o svojim postignućima kao izvršnog organa s kolektivnom odgovornošću, Vlada treba da posveti pažnju i konkretnim ostvarenjima u pojedinačnim oblastima javnih politika. Takva praksa bi upotpunila informacije o sveukupnom učinku Vlade.

Dodatno, u cilju unapređenja budžetske transparentnosti, potrebno je da Vlada ili Ministarstvo finansija:

- **Opredele jedno mesto na svojim internet sajtovima za sve informacije o realizaciji budžeta (izveštaji o izvršenju budžeta tokom godine, polugodišnji i godišnji izveštaji),** i odvojeno predstave svaki od izveštaja.

- **Objavljaju što sveobuhvatnije podatke o izvršenju budžeta, radi boljeg razumevanja zainteresovanih strana i veće transparentnosti.** To znači da pored objavljivanja uobičajenih informacija po ekonomskim kategorijama, svaki izveštaj treba da omogući uvid u podatke o izvršenju po funkcijama Vlade i po pojedinačnim budžetskim korisnicima za ceo javni sektor (državni budžet, opštine i gradovi, organizacije obaveznog socijalnog osiguranja, javna preduzeća).

- **Objavljaju izveštaje o izvršenju godišnjeg budžeta koji sadrže informacije o učinku Vlade.** Najpre, ove informacije treba da se otvore za javnost na koncizan i za građane lako razumljiv način, s objašnjenjima rezultata koje je Vlada postigla u odnosu na utrošeni budžet. S druge strane, u cilju upotpunjenja delova izveštaja koji se odnose na informacije o učinku, potrebno je uvrstiti i detaljnije informacije o pokazateljima učinka programskog budžeta, na nivou programa svih budžetskih korisnika.

Treba ponovo naglasiti da iako je transparentnost vlasti važna sa stanovišta napretka u procesu pristupanja EU, još je značajnija za održanje demokratskog upravljanja u društvu i za javni nadzor nad nosiocima vlasti. Iz tog razloga, neophodno je neprekidno vršiti pritisak, kako od strane spoljnih aktera tako i unutar društva, za ostvarivanje pune transparentnosti u svim oblastima RJU.

Potrebno je da celokupna javnost, a posebno civilno društvo u Srbiji, poseban fokus stavi na sam centar izvršne vlasti prilikom zagovaranja za veću transparentnost, odnosno na aktivnosti i odluke koje usvaja Vlada kao vrhovni izvršni organ. Akti Vlade imaju potencijal da utiču na celo društvo, ili posebne grupe unutar društva, te je poznavanje svrhe, sadržaja, nameranih efekata, budžetskih implikacija, kao i posledica njenih odluka od suštinskog značaja za javni nadzor i odgovornost vlasti. Konačno, ukoliko Vlada nije pod budnim okom javnosti i civilnog društva, doći će do neminovnog nazadovanja u reformama ka EU, kao i do narušavanja demokratskog poretka, a na štetu celog društva i javnog interesa.

Ovaj dokument proizveden je uz finansijsku podršku Evropske unije i Kraljevine Holandije. Njegov sadržaj je isključiva odgovornost Centra za evropske politike (CEP) i Think for Europe mreže (TEN) i ne izražava nužno stavove Evropske unije ili Kraljevine Holandije.

